

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 7.

V LJUBLJANI, 18. FEBRUARJA 1934.

KNJIGA 15.

PIETER BREUGHEL (1525—69)

»KMEČKA SVATBA«

DVA TEORETIKA VRHOVNE OBLASTI

Rimski svet je bil osnovan na široki ojkumenski ideji (zdrunjenje vsega poseljenega sveta). To misel sta podedovala Cerkev in Islam. Cerkev posveča danes kitajske in črne škofe, jutri nam utegne pokazati barvite kardinale.

Nacionalizem je skromen nauk: vsa-ka država skuša zbrati svoje sile, preizkusiti svoj mednarodni položaj, skratka, s svojimi sredstvi doseči čim večjo moč.

Nasprotno pa smatrajo nemški rasi-isti svoj narod — v potrebi krščen »ra-sa« — za višji od drugih, naprej dolo-čen za nadvlado. Vse ude svojega na-roda šteje za kolektivno (skupno) dina-stijo, ki še ni dosegla vseh svojih pra-vic.

Stvarnik rasizma je grof Gobi-neau. Ta francoski diplomat in poto-valec si je rekel: belo plemo že tri sto let neprestano napreduje, medtem ko se Azijci in Afričani ne samo nikamor naprej ne ganejo, marveč izrazito na-zadujejo.

V Gobineaujevi dobi, sredi prejšnje-ga stoletja, je Evropa žela sad svojega dolgega napora. V Ameriki je postavila svojo duhovno premoč, ustvarivši tam narode po svoji podobi, in ponižala car-stva, ki so se ji zmagovito upirala: Turčija je bila na smrt prizadeta; Ki-tajska je morala odpreti svoja vrata; vso Azijo so krepko načeli — na seve-ru Rusi, na jugu Angleži, Francozi, Ni-zozemci; v severni Afriki se je nasta-nila Francija in od vseh strani so evrop-ske države jele kolonizirati veliko črno celino. Evropska veda, tehnika, politika, filozofija je načelovala človeštvu.

Iz teh dejstev, točnih vsaj za dolo-čeno dobo, izhaja Gobineau, govoreč o prednostih belega plemena, zlasti nje-gove arijske veje, baje najbolj ohranje-ne po skandinavskih in germanskih deželah.

Nemci so to teorijo pograbili, kakor lačen pes popade kost. In vendar v na-vedenem razdobju treh stoletij niso Nemci skoro nič naredili; velika preko-morska odkritja, daljna zavojevanja, koloniziranje — vse je šlo brez njih. Celo edini večji narod so, ki ni bil ni-koli pionir v daljini.

Pa še to moremo poudariti. V dobi Svetega carstva, ko je germanski svet razvijal največjo moč, je bila Evropa na najnižji stopnji tako glede svoje pro-svete kakor glede svoje jakosti. Tačas so vpadali Tataři, Turki, Arabci. V tem razdobju pred renesanco so evropsko omiko zatemnile orientalske od Egipta do Japana.

Gobineaujeva teza je presenetljiv zgled tolmačenj, kakršna se morejo zgraditi, če se preširoko posplošijo dej-stva, resnična za eno samo dobo. Naj-bolje bomo to razvideli, ako jo primer-jamo z neko starejšo slično teorijo.

Tunizijski zgodovinar Ibn Haldun je v XIV. stoletju napisal »Občo zgodo-vino«, kjer se je pokazal predhodnika zgodovinski filozofiji XVIII. in XIX. stoletja. Ta sodobnik Hromega Timura (Timur Leng, ali Tamerlan) je bil ka-kor Gobineau, velik potovalec in diplo-mat: pred očmi pa je imel skoraj na-sproten položaj od Gobineaujevega. Ibn Haldun opaža, da so vsaj po padcu rim-ske države vedno nomadski ali polno-madski narodi podjamljali stalno udo-movljene narode. Huni so n. pr. pusto-šili Evropo. Džengishanovi Mongoli so se polastili vse Azije kakor tudi vzhod-ne Evrope ter dosegli najboljše in najhitrejšje osvojitve, kar jih poznamo. Arabski kamelarji zavzamejo z enim zaletom perzijsko carstvo, ki ga niti Rim ob svoji največji sili ni mogel pod-vreči, kakor tudi Sirijo, Egipt, severno Afriko, Španijo in proniknejo do osrč-ja Francije. Ko pa se stalno naselijo, podležejo navalu Tamerlanovih Tata-rov, ki so ujeli tudi Ibna Halduna pri obleganju Damaska.

Iz takih dogodkov je Ibn Haldun sklepal: »Politično prvenstvo pripade nujno nomadskim narodom ali tistim, ki so najbližje temu stanju. Ti ustanav-ljajo, a tudi rušijo največja carstva.« Nomadstvo je namreč edina skupna po-teza vseh teh zavojevalcev: Normani, ti pomorski nomadi, so bili severnjaki; Mongoli in Tataři so žoltega plemena; Arabci so semiti belega plemena. Vsi so pokazali slične sposobnosti in napol-nili zgodovino s svojimi junaštvii.

Toda teorije včasii lepo osvetlijo pre-teklost, a prihodnosti ne napovedujejo. Komaj sto let po tej teoriji so se do-godki povsem preokrenili. Izpopolnitev vojaške tehnike je vzela nomadam njih

prvenstvo: spričo topov se je Evropa otesla tatarskih navalov. Haldunova teorija je nehala biti resnična.

Ibn Haldun ni našel posnemalcev v svoji dobi, bržkone pred vsem zato, ker ni bil v religioznem oziru pravoveren.

Drugače je z Gobineaujem, čigar misel — zlasti njegova skoro potvorjena oblika rasizma — kliče nad Evropo in belo pleme nevšečne prikazni. Najprej zaradi vzvratnega delovanja, ki ga bo gobinizem izzval pri drugih plemenih. Drugič, ker samozadovoljščina pripravljala nazadovanje. Evropec ne sme pozabiti, da je njegov dvig posledica dolge-

ga in naporenega izpopolnjevanja.

K tem mislim, ki jih je razvijal Gaston Bouthoul (Nouv. litt. 23. 9. 33.), moram pripomniti, da je glavni početnik nemškega arianizma H. S. Chamberlain (Grundlagen des XIX. Jhds.), ki je Gobineauja površno čital in po svoje zasukal. Saj Gobineau izrečno pravi, da se je arijska družina pomešala s tujimi življi že pred Kristovim prihodom. Njegov »Essai sur l'inégalité des races« trdi: Nemci niso germanskega bistva... Toda o tem drugič (Glej Revue de Paris, 1. X. 33. R. Dreyfus: Gobineau est-il responsable de Hitler?). D

STOLETNICA DVEH NARAVOSLOVCEV

MODERATUS

V prvih dveh mesecih letošnjega leta se spominjamo stoletnice dveh slovečih naravoslovcev: 17. januarja je poteklo sto let, odkar se je rodil v Frankfurtu biolog Avgust Weismann, 16. februarja pa se bo kulturni svet spominjal stoletnice rojstva Ernsta Haeckla, čigar ime je znano tudi pri nas vsakemu, v naravoslovju in modroslovju količkaj razgledanemu človeku.

Avgust Weismann je bil po študijah zdravnik in se je l. 1859. v tem svojstvu udeležil vojne v Lombardiji. Zdravniška praksa pa ga ni posebno veselila. V njegovem času se je zlasti pod vplivom Darwinovih teorij in pod vtisom cele vrste naravoslovnih odkritij silno razširilo zanimanje za naravoslovne vede. Sredi devetnajstega stoletja in v treh, štirih nadaljnjih desetletjih so se raziskavanja in proučevanja prirode tolikanj razmahnila in vzbujala tudi v vsem javnem življenju tako daljnosežne odmeve, da bi lahko to dobo označili za zlato dobo naravoslovja. Pod vplivom razvojne misli so se zlasti razvile biološke študije. Tudi mladega zdravnika dr. Weismanna je potegnil ta val za seboj in poslej je posvetil vse svoje življenje proučevanju čudes in tajn življenja. Postal je profesor na univerzi v Freiburgu in si je s svojim znanstvenim delom pridobil svetovno ime. Weismanna bodo vedno omenjali vsi priročniki biologije, njegovo ime je za večje spočeno z njegovo zgodovino, zlasti pa z naukom o dedo-

vanju, ki tvori eno najzanimivejših poglavij splošnega življenjeslovja.

Weismann je posebno zaslužen za naravoslovje s svojim dognanjem o tako zvani kontinuiteti zarodne plazme. Živ organizem ima dve bistveno različni vrsti stanic: telesne in zarodne. Zarodne ali generativne stanice so v nekem smislu neumrljive, prehajajo namreč s ploditvijo v novo bitje in nadaljujejo tam svoje življenje. Te čudovite stanice, katerih dve — očetova in materina — se pri oploditvi združita, prinašajo s seboj dedno tvarino, ki je nezavisna od osebnega življenja nje nosilcev. Weismannov bistri, izredno ostro misleči duh je vsaj delno razsvetlil dotedanje temo, ki je vladala okrog tajne dedovanja nepridobljivih, urojenih lastnosti živih bitij.

Odkritje vloge, ki jo ima zarodna plazma, je največja Weismannova zasluga za življenjeslovno vedo, ni pa kajpak edina. Na torišču njegovih dolgoletnih raziskavanj se še danes vrši boj za zadnje, končno spoznanje tajn zarodne plazme. Bijejo se med seboj pristaši Weismannovih nazorov, po katerih se pridobljeni telesni znaki ne dedujejo in pristaši Lamarckovih nazorov, tako zvani neolamarckovci, ki trde nasprotno. Ta velika znanstvena bitka še ni odločena.

Weismann ni bil za življenje tako popularen kakor Haeckel. Preveč je živel zase in za svojo znanost, da bi se okoli njega zbirale množice. To pa seveda ne

zmanjšuje njegovega pomena za človeštvo, ki iz izsledkov znanstvenikov črpa neizmerno praktičnih in duhovnih posledkov.

Ernst Haeckel je bil človek nekoliko drugačnega kova. Tudi on je študiral medicino in je izvrševal prakso med 5.—6. uro zjutraj, ko ni bilo pacientov, sicer pa je posvečal ves čas prirodoznanstvu. Postal je profesor na univerzi v Jeni. Raziskaval je radiolarije, morske klobuke, sifonore, morske zvezde in si je s svojimi izsledki pridobil ugledno ime med zoologi in biologi. Toda Haeckel, ki je bil človek umetniškega temperamenta — nekaj časa se je bavil s slikarstvom in je izborno risal in slikal —, se ni zadovoljil s počasnim raziskovalskim delom, v katerem so veliki rezultati kaj redki. Hotel je dalje od znanstvenika in njegovega ozkega kroga: k preobrazbi človeka in življenja na osnovi materialistično-monističnih načel. Že s svojo »Splošno morfologijo« je pokazal stremljenje po neki celotnosti. Največji njegov prispevek k razvojni teoriji, ki je imela v njem gorečega pristaša in pravega apostola, je postavitev »biogenetskega temeljnega zakona«, po katerem je embrionalni razvoj slehernega živalskega bitja skrajšana ponovitev zgodovine njegovega rodu. Tako razvoj človeka v materinem telesu spominja na oblike človeških živalskih prednikov. Po Haecklu je to eden najsilnejših dokazov za razvojno teorijo.

Haeckel je pričel vedno bolj zapuščati področje čiste znanosti in staviti na

osnovi prirodoslovnega gradiva filozofski sistem materialističnega monizma. Njegova najbolj bojevitna in obenem najbolj znana knjiga so »Die Welträtsel«; v tem spisu polemizira z naravoslovcem Du Bois Reymontom, ki je postavil točke, pri katerih nam znanost ne more pomoči in ki ostanejo tudi v bodoče skrivnost (ignoramus et ignorabimus). Haecklu pa se je zdelo, da lahko znanost odgovori na vsa poglobljena vprašanja svetovnega in življenjskega nazora. Njegovi knjigi »Die Welträtsel« in »Die Lebenswunder« sta postali brevir predvojnih brezbožnih, protireligioznih izobražencev. Razširili sta se v stotisočih izvodov. Haeckel je veljal za patriarha monistične zveze in z vsega sveta so bile uprte oči v častitljivega naravoslovca v Jeni. Toda njegovi prirodo-filozofski spisi so obenem vzbujali tudi odpor, kakor je redkokatero naravoslovno delo 19. stoletja. Mnogi strupeni napadi nanj so danes že pozabljeni, a tudi njegove knjige ne stojijo več v ospredju javnega zanimanja. Haeckel ima štirinajst let po smrti le prav malo fanatičnih pristašev. Njegov materialistični monizem so prevzeli komunisti, ki pa ga goje v docela drugi obliki in vežejo s tako zvanim historičnim materializmom. V meščanskih vrstah se opaža vedno večji povratak k idealistični ali vsaj k materialistično-kritični filozofiji in k duhovnovredni usmerjenosti.

Haeckel je umrl 9. avgusta 1919. Med svetovno vojno je tudi on podpiral pangermanska stremjenja.

O IMUNOSTI PLAZILCEV

Serolog Grasset na institutu za medicinska raziskovanja v Johannsburgu v Južni Afriki je napravil celo vrsto poskusov, da dožene, koliko so plazilci odporni proti strupom. Ugotovil je, da je večina plazilcev nasprotno, kakor je trdil Mečnikov, zelo šibka proti vplivom strupov. Po injekciji tetanusa so se pri njih prav tako kakor pri drugih živalih pojavili krči. Med vsemi plazilci se je izkazal nenavadno trdnega semo iguan. Tri kg težki kuščarici je vbrizgal 500.000 krat večjo količino strupa, ki umori morskega prašička, ne da bi ji strup kolikoj škodoval. Proti kačjim strupom so želve in kuščarice 15 do 30 krat bolj odporne nego morski prašički. Dognal pa je tudi, da injekcije strupa ne napravijo te živali prav nič imune proti nadaljnemu vbrizgavanju Grasset pravi, da kažejo plazilci, ki zavzemajo v vrsti vretenčarjev prav nizko stopenjo ne enočnega, ampak veliko odpornost proti raznim bakterij-

skim strupom, da pa kažejo prav tako najmanjšo mero prirojene imunosti.

RIBJI LOV S POMOČJO ZVOČNEGA GREZILA

Odkar se je posrečil izum zvočnega grezila, je mogoče precizno meriti morske globine. Princip merjenja je, da se določuje čas, ki preteče, preden se vrne z ladje navzdol usmerjen zvočni val nazaj na vodno gladino. Z avtomatično registrirajočimi zvočnimi grezili se da točno posnemati oblikovitost morskega dna. Vsako trdno telo, ki ga zadenejo zvočni valovi na poti z ladje do dna, se zabeleži na aparatu. Prav tako odkrije seveda zvočno grezilo tudi ribje vlake in sicer jih zabeleži z jako značilno, drobno valovito črto na registrirnem valju. To izkustvo so prav naglo izkoristila nekatera ribiška velepodjetja, ki so pričela obremijati svoje ladje s primerno prirejenimi zvočnimi grezili za odkrivanje ribjih viakov.

SPOMINI NA BRATISLAVO

IZZA SLOVANSKEGA PRAVNIŠKEGA KONGRESA

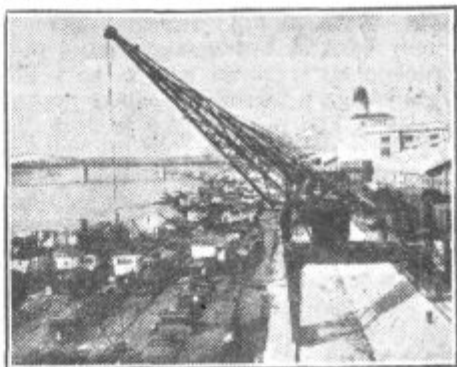
UNIV. PROF. DR. METOD DOLENC

N A D A L J E V A N J E

VI

Dovolj smo se bavili in že seznanili z dogodki pred sestankom kongresa. Preden nadaljujem o njegovem poteku, nemara ne bo odveč, da podam najprej nekaj odkritostnih misli o realnem pomenu ideje tega kongresa.

Število kongresov se množi od leta do leta. Ne vem, ali je še kje kakšen stan, ki ni imel že vsaj enkrat, če ne večkrat, svojega kongresa. Vsi ti naši kongresi so se vršili v naši državi. Nekakšna skupnost idej, potreb in zahtev, jih kliče na dan. Kongres enega stanu hoče dobiti priliko, da dopove drugim stanovom, ki tudi »kongresirajo«, kaj želé za sebe od drugih. Če se zbirajo pravniki katerekoli države na kongresu, je jasno, da hočejo vplivati na enotnost prava, pravosodja in uprave, in sicer — samo po sebi umevno — poboljšujoče, za državo koristneje, a predmet posvetovanj so jim vseskozi pravne določbe lastne države. Razne države pa imajo različno pravo. To je stvar, ki jo je zgodovina tako ustvarila ali uredila, ž njo moramo računati. Kongresi pravnikov ene države v svoji državi so torej iz teh vidikov zelo priporočljivi. Toda, ali je to tudi za kongres pravnikov v več držav veljavno, to baš iz istih vidikov a priori ni jasno. Če bi šlo za svetovni kongres pravnikov, bi pač rekli, da hočejo pravniki vsega sveta uniformirati pravo glede nekih vprašanj za ves svet, za vse človeštvo. Brez dvoma je mnogo takšnih vprašanj, ki se tičejo vsega človeštva bodisi v cilju, da se uveljavi obča humanost, ali da se smotreno uredi obče gospodarstvo. Pomislimo na avtorsko pravo: Ne gre, da bi bil n. pr. glasbenik za svojo uspešno opero ali simfonijo zaščiten samo v svoji domovini, drugod pa bi ga smeli izkoriščati na vse pretege brez honorarja. Isto velja seveda za tehnične izume, pa tudi glede meničnega prava itd., kajti noben narod se ne bo opredelil od drugih z nekakšnim nacionalnim tipom menice. Pri našem bratislavskem kongresu pa ni šlo za svetovni kongres pravnikov, ampak za kongres pravnikov slovanskih držav. Ali ima kot tak svojo opravičenost sam za-se?

Pristanišče v BRATISLAVI

To vprašanje se mora na vsak način potrditi. Kajti mi vidimo in čutimo, kako se uveljavlja germanska in latinska pravna orientacija, in naravnost zazebe nas ob misli, kje je ostala dosihmal — skupna slovanska pravniška orientacija?! Zgodovina nam je ni dala. Rusija je imela svojo, Poljska jo še ima v veliki meri, Češkoslovaška je že sestavljena iz več delov, s čimer pa seveda ni združen prav nikakršen očiitek. Jugoslavija kot kraljevina je država, koje zakoni so zgodovinsko različnega porekla, a najmanje slovanskega. Kam smo gledali, ko so se uedinjevali njeni zakoni? Tja, kjer smo našli najpodobnejše ekonomske in socialne prilike. Kazenski zakonik je posnet po norveško-nemško-švicarskem osnutku, civilnosodni postopnik smo si prikojili po avstrijskem itd. Pri teh vprašanjih zakonodajne politike morajo odločati praktični momenti. Nikakor ni s tem rečeno, da se dela s tem zoper slovansko pravniško mentaliteto. Če gre za pojmovanje rodbine, stališča žene v zakonu, ženskih oseb vobče, pa tudi glede nekih vprašanj o odgovornosti za povzročeno škodo itd., se vendar le uveljavlja vsaj podzavestno, če ne zavestno, slovansko pojmovanje. Slovanska duša širokih ljudskih mas je mehkejša, priljudnejša, na vsak način manj borbena kot pri Germanih ali Romanih. Na temelju te glavne mentalitete se razvija pravo hoté ali nehoté še danes v vsa ki slovanski državi. Tu pa se vpraša: Ali Slovani ene države poznamo prava drugih slovanskih držav? Glejte,

to je prvi in pravi vzrok, da moramo vprašanje o potrebnosti in pomembnosti kongresa pravnikov slovanskih držav odločno potrditi.

Na takšnem kongresu dobe pravniki slovanskih držav ugodno priliko, da spoznajo visoko stopnjo razvoja prava v drugih slovanskih državah, a da si tudi predložijo tiste tvorne sile, ki so prišle iz globokega rezervoarja ljudske pravne zavesti in bile pri delu, ko je došlo do tega ali onega, takšnega ali drugačnega pravnega instituta. Kako globoko je bilo n. pr. pri nas Slovenceh ukoreninjeno sodstvo za manjše zadeve po sodnikih, izbranih od naroda samega. Kmetška sodišča so Srbi obdržali do poslednje dobe, pri nas pa je Avstrija v najkrajši dobi izruvala ljudska sodišča in zapravila s tem najdražji zaklad udejstvovanja pravosodja po narodni pravni zavesti. Takih posebnosti imajo tudi druge slovanske države na pretek in prav je, da se o njih razpravlja na kongresu. Spoznavanje vodi do zbližavanja, zbližavanje neti in dviga ponos, da spadamo k slovanski rasi.

Pa še nekaj. Doslej je bilo govora o stvarnem momentu, prav tako važen pa je osebni moment. Od osebe do osebe, po licu se spoznaš s strokovnjakom, ki si ga poznal doslej samo po tem ali onem njegovem tiskanem delu. Stiki, ki se tu navezujejo, ostanejo trajni in koristni v vsakem pogledu.

Ako pa uvažujemo oba momenta, stvarni in osebni, potem moramo ugotoviti še komponento obeh, ki nadkriljuje vse doslej navedeno: Kongresni udeleženci, pravniki slovanskih držav, so zreli možje ter pripadniki stanov, ki v vsaki državi štejejo med prve. So odvetniki, notarji, sodniki, akademski učitelji, politični uradniki, državniki in tudi ministri, a vsi ti imajo v javnem življenju svoje izrazite položaje in temu primerne vloge, ki pa so v tej slovanski državi takšne, v drugi malo drugačne, v tretji pa čisto nasprotno... Po osebnih stikih spoznaš najbolje, kako to ali ono izgleda od blizu, po resnici, a to je že pomembno za pravec, ki naj usmerja politično življenje. Kdo bi tajil, da prikazovanje gospodarskih prilik v Češkoslovaški more vplivati na spoznavanje enakih prilik v Jugoslaviji razčiščevalno, zlasti, če se pomisli, da sta obe državi članici Male antante?

Evo torej dobrih razlogov za pozitiven odgovor na vprašanje potrebnosti in pomembnosti kongresa pravnikov slo-

SLOVAŠKA NARODNA NOSA

vanskih držav: prvič — spoznavanje pravnih institutov v raznih slovanskih državah; drugič — medsebojno osebno zbližavanje strokovnjakov, delujočih na istem ali sorodnem polju; tretjič — podvig zavesti skupnih interesov vsega slovanskega življa in skupnih političnih ciljev.

VII.

Morda sem se malo preveč ustavil pri pravkar odpravljenih vprašanjih. Hotel sem le pokazati, da ne govorim kot megljen idealist, ampak kot realist. Pri podrobni analizi odgovorov na vprašanja o potrebnosti in pomembnosti kongresa bomo videli, kakšen je bil uspeh, zato pa moram navesti pred vsem njegov pomek.

Na praznik 8. septembra 1933 dopoldne je bilo odkritje spominske plošče slovaškega prvoboritelja, publicista Svetozara Hurbana-Vajanskega na pročelju glavnega poslopja univerze. Sam prosvetni minister dr. Ivan Dérer je govoril in sicer silno ostro zoper vse skrivne minérje češkoslovaške nacionalne republike. Takoj za to slavnostjo se je izvršila promocija častnih doktorjev prava

v slavnostni dvorani univerze, ki je bila resnično okusno dekorirana. Promocija se je izvršila v tradicionalno svečani obliki, pa vendar moderno: radio je prenašal govore vnanjemu svetu. Vsi univerzitetni visoki funkcionarji so bili oblečeni v slavnostne halje, odeti z baretii, okrašeni z insignijami svojih činov, t. j. z različnimi zlatimi verigami. Je to pomp, ali pomp, ki silno dviguje slavnost, ne v smislu teatralnosti, ampak v duhu historične kontinuitete, izza pradedavnine delujočega človeškega intelekta. Ornatu univerzitetnih funkcionarjev niso isti kakor v Pragi; dopustilo se je, da so ostali podobni bratislavskim pred svetovno vojno. Promocijski jezik je bil latinski, glasile so se fanfare, prekrasno petje je povzdignilo slavnostno razpoloženje. S komurkoli sem govoril o tej slavnosti, najsi je bil celó iz Beograda, kjer se vrše akademske proslave demokratsko zelo preprosto, vsakdo mi je priznal, da je slavnostna promocija napravila nanj silen vtis vprav zaradi historične forme. Meni, ki sem bil za častnega doktorja prava promoviran, je ostala v spominu kot eden izmed največastnejših dogodkov mojega življenja. To sem iz dna srca priznal, ko sem v svojem zahvalnem govoru označil idejo glede promocije častnih doktorjev raznih slovanskih držav kot najvidnejši izraz stremljenja po zblizanju in pobratenju vseh pravnikov slovanskih držav v istem cilju, da naj bodočnost pripade Slovanom na podlagi slovanskega pravnega pojmovanja. Ko sem izrazil to misel in jo adresiral na avtorja: pravniško fakulteto v Bratislavi, je zadonelo po dvorani tako bučno pritrdjevanje, da se je afirmacija političnega pomena našega kongresa izkazala spontano v najsijajnejši luči, še preden se je kongres dejansko pričel!

Še isti dan so bili zbrani dopoldne zastopniki akademske pravniške mladine, popoldne sodniki, odvetniki, notarji, upravniki, univerzitetni profesorji, vsaka skupina zase, in so ukrepali o nadaljnjih korakih, da se vsak stan zase, čeprav delujoč po svojih članih v raznih državah, čim tesneje priklene kot tak na isti stan v drugih slovanskih državah. Tako so se poživljale kali za bodoče skupne organizacije pravnikov po poklicih.

Naslednji dan smo se zbrali — na pravo delo. Otvoritev kongresa je bila v narodnem gledališču. Ogromna udelež-

ba. Češkoslovaška ministra pravde dr. Meissner in prosvete dr. Dérer sta osebno počastila kongres. Resno slavnostno razpoloženje. Modernen pričetek. Predsednik kongresa, profesor Kazimir Kumanieckí s Krakovske univerze, je bil obolel in je tiste dni ležal v bolnišnici. Točno ob napovedanem času je pa vendarle otvoril kongres osebno s svojim glasom: Njegov govor je gromko odmeval po dvorani; prenašal ga je iz krakovske bolnišnice radio. Podpredsednika kongresa sta bila univ. prof. Bobčev iz Sofije, in Arandjelović iz Beograda; leta je pozdravil kongres za Jugoslovane. Njegov govor je bil prežet slovanskega duha in je žel največje priznanje.

Popoldne so se začela posvetovanja o razpravnih tematih. Za desetero pravniških gran je bilo desetero dvoran na razpolago. Pravniki so se zbrali v tej ali oni, vsak po svojem okusu, kamor ga je vlekel, da se udeležuje debat in stavi svoje predloge. Tu je bilo posebno posvetovanje v sekciji za obče državljansko pravo, kjer se je razpravljalo tudi o poenotenju ženitnega prava v slovanskih državah. V drugi sekciji je šlo za enotne predpise o eksekuciji, prisilni poravnavi in o konkurzi. Zelo važno je bilo razpravljanje glede ustavnega in upravnega prava, kjer so se kresala mnjenja o načinih pridobivanja državlanske in domovinske pravice v slovanskih državah. Podban dr. Pirkmajer je imel tu vodilno vlogo. Enako važna vprašanja so se razpravljala v pogledu enotne ureditve mednarodnega zasebnega in procesnega prava slovanskih držav, za kar je bil glavni referent ljubljanski univ. profesor dr. Lapajne. Vseh gran ne bom navajal, samo eno naj še omenim: Kongres se je tudi živahno zanimal za ostvaritev skupne podlage zgodovine slovanskega prava. Vsaka sekcija je storila svoje predloge za resolucije, vse resolucije so bile na zaključnem zborovanju tretjega dne sprejete.

D A L J E

OD STRELE ZADETE RIBE

Po normalnih tizikainih pojmih so ribe v vodi prav izvrstno zaščitene pred strelo, ker voda dobro odvaža elektriko. Lansko poletje pa so našli v nekem ribniku po nevihti, med katero je vanj udarila strela, 25 mrtvih in tri omamljene potočne postrvi, dočim je ostal ves ostali obilni zarod nepoškodovan.

40 KM NAD ZEMLJO!

(S sliko na ovitku: Stratosferni letalec)

V znanstvenih in sportnih krogih v Londonu vzbujajo veliko pozornost priprave znanega pilota Marka Ridgea za stratosferni polet, ki naj bi ga ponesel v višino 40 km, torej dvakrat višje nego dosedanjí rekordi. Posebno zanimivo je pri tem, da se Ridge ne namerava dvigniti v zaprti gondoli, temveč v odprtem letalu.

Ridge si je za uresničenje svojega načrta pridobil vnetega sodelavca v zelo znanem biologu prof. Haldanu, ki je izumil poseben kraj, s katerim naj bi se Ridge zaščitil v brezračnem prostoru kakor potapljač v globinah morja pred vodo in njenim pritiskom.

Z rastočo višino je zračni tlak, kakor vsi vemo, čedalje manjši in znaša v višini 40 km komaj odlomek 1 mm, dočim doseže v normalnih zračnih razmerah 760 mm. Nadaljnji sovražnik, pred katerim naj Haldanov kraj zaščiti Ridgea, je silovit mraz zgornjih ozračnih plasti. Iz prejšnjih stratosfernih poletov vemo, da znaša temperatura v višini 20 km do 65 stopinj pod ničlo. Se hujše bo pri 40 km, na vsak način hujše nego v najbolj mrzlih polarnih predelih. Brez zaščite bi človek v takšnem mrazu na noben način ne vztrajal.

Haldanov kraj je napravljen tako, da ga ogreva elektrika. Med poletom bo pilot preskrbljen s kisikom, a po drugačnem sistemu, nego so bili doslej v rabi. Znano pa je, da je Haldan svojo stratosferno obleko preizkusil v hermetično zaprti stanici, iz katere so izčrpali zrak v toliko, da je bil pritisk približno isti kakor v višini 40 km. S stroji so temperaturo v stanici znižali na 80 stopinj pod ničlo. Ridge je prebil v stanici šest ur in jo je nato ostavil, ne da bi mu ta poskus najmanj škodoval. Stratosferni kraj se je obnesel.

Oba moža sta prepričana, da imajo stratosferni poleti z odprtimi letali veliko prednost pred poleti z zaprtimi gondolami. Vsekako je s takšnim, seveda nalašč za to konstruiranim letalom veliko lažje doseči 40 km višine. Tako misli vsaj Ridge, čeprav je odprto letalo doslej doseglo šele višino 13 in pol kilometra, kar zelo zaostaja za prejšnjim balonskim rekordom ruskih letalcev Birnbauma, Prokopjeva in Gudonova.

Resnica pa je, da daje letalo, posebno v stratosferi možnost do brzín, proti katerim so dosedanjí brzinski rekordi pravi polžji rekordi. Najmanjša dosegljiva brzina bi bila potem 1000 km na uro, a raje več. Progo od Londona do Indije bi letalec potem opravil v 3 urah, če ne vračunamo časa, ki je potreben, da se letalo tako visoko dvigne in da spet pristane. A tudi potem bi ne potrebovalo letalo na isti progi več nego 5 ur — kar je v primeri s sedanjimi razmerami zelo malo.

Ridge hoče v svoje letalo vgraditi motor, ki ga angleški strokovni krogi označujejo za pravo čudo letalske tehnike. Za Ridgeov načrt se zanimajo tudi angleško vojno ministrstvo in angleške vojaške oblasti, kar je eden izmed dokazov, da gre za povsem resno in izvedljivo stvar.

Med tem so nam listi postregli z žalostno vestjo, ki dokazuje, da imata v stratosferi kakor povsod poleg človeškega uma svojo odločilno besedo tudi slučaj in usoda.

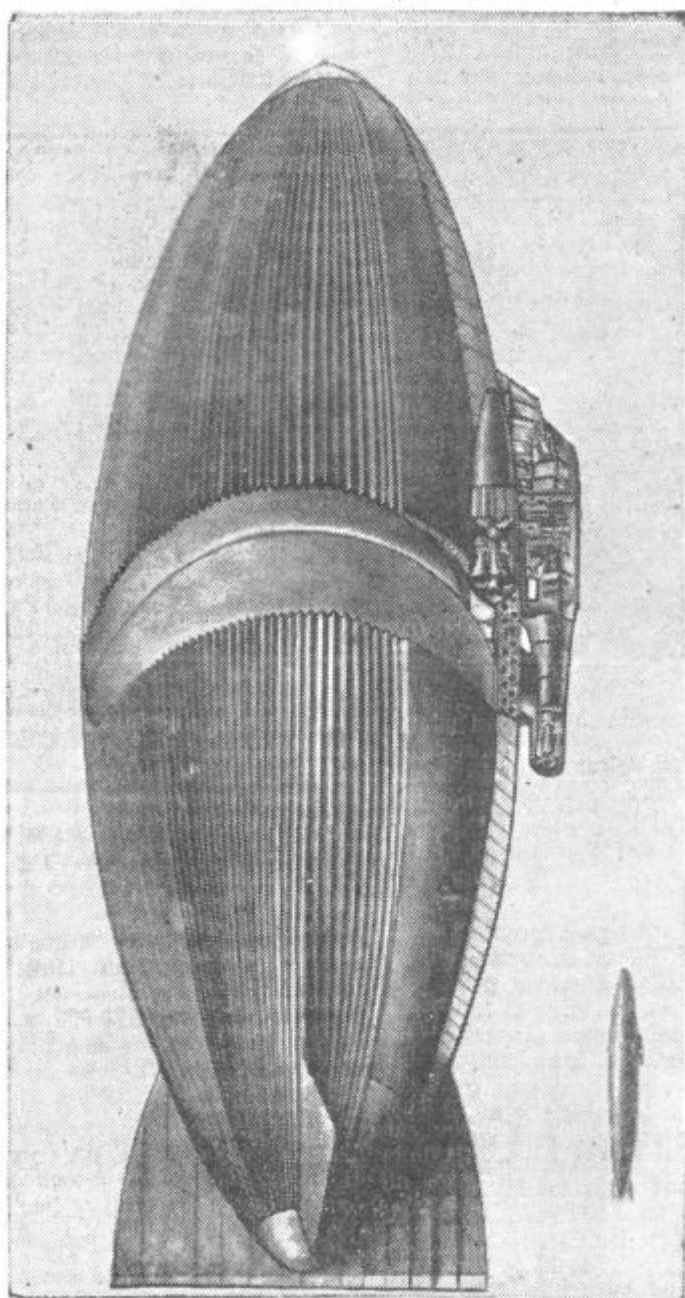
Trojica mladih ruskih letalcev, Fedosjenko, Vasenko in Usiskin, med katerimi sta prva dva že po prejšnjih podvigih zaslovela kot mojstra v svoji stroki, se je ob koncu pretekega meseca dvignila z velikim stratosfernim balonom »Sirijem« v zrak in dosegla višino okrog 22.000 m. To najvišjo višino, kar so jih ljudje kdaj dosegli, pa so ti letalci plačali po najdražji ceni: s svojim življenjem. Našli so jih nekoliko sto kilometrov od Moskve razbite in mrtve v gondoli, ki se je bila na nepojasnen način odtrgala od balona in treščila na zemljo.

Kako je moglo priti do te nesreče, ne bo ugotovil menda nikoli noben človek, a razumljivo bo, če bo za nekaj časa zadržala prevladujočo težnjo, ki jo kaže sodobni človek: da bi se dvignil čim višje v zračno plast stratosfere, ki si jo je na tako sijajen način osvojil v naših dneh.

Sicer pa je povsem napačno naziranje, da se je človek povzpел v stratosfero šele s prvim znamenitim poletom prof. Piccarda. Že l. 1862. sta učenjaka Glaisher in Coxwell skušala s balonom dospeti vanjo. Dosegla sta 8500 m, t. j. 500 m več nego tragični polti letalcev

Tissandera, Sirela in Croce-Spinellija, ki se je l. 1875. končal s smrtjo obeh zadnjih.

Američan Gray pri prvem poskusu zaradi defekta v balonu rešiti s padalom, pri drugem poskusu pa se je v višini

Model stratosfernega zrakovplovca, ki ga je konstruiral ruski inženjer Grobovski

Prvi pravi stratosferni polet pa sta izvršila l. 1900 v prostem balonu profesorja Süring in Berson, ki sta dosegla 10.800 m. 27 let pozneje se je moral

12.872 m zadušil.

Potem so nekaj časa skušali doseči najvišje višine z letalom. Uspehi niso bili bog ve kako spodbudni. L. 1929. je

Neuenhöfer dosegel namreč le 12.739 m, leto dni pozneje Sonček 13.157 m, nato pa Francoz Lemoine 13.661 m — kar je doslej za letala najvišji rekord.

Drugo pot si je izbral med tem slavni profesor Piccard. Povrnili se je k starinskemu balonu, samo da ga je izpopolnil s kroglasto kovinsko gondolo svojega izuma. S takšnim balonom je v ma-

dovih načrtih balon, ki naj bi dosegel nov rekord v okviru chicaške svetovne razstave. Prvi poskus je končal že po nekoliko sto metrov dobesedno v vodi, drugi poskus pa v močvirju. Seattle je sicer trdil, da je pri tem drugem poskusu znatno prekosil Piccardov rekord, a ker se je večina instrumentov razbila, se to ni dalo zanesljivo ugotoviti. Veli-

POGREB ŽRTEV STRATOSFERNEGA BALONA

Vrhovni voditelji ruske vlade (od leve proti desni: Molotov, Stalin in Vorošilov) nosijo urne s prahom ponesrečenih letalcev čez Rdeči trg v Leninov mavzolej

ju 1931 v družbi svojega asistenta Kipferja dosegel 15.781 m in pristal na Gurglerskem ledniku. Piccardu po njegovih izjavah ni šlo za višinski rekord, temveč samo za znanstvena opazovanja, posebno za opazovanje kozmičnih žarkov. A navzlic svojemu zatrdilu, da ne bo več startal, se je dvignil v avgustu 1932 s Cosynsom ponovno v stratosferne višine in dosegel 16.770 m. Tretji njegov poskus, ki naj bi se izvršil lansko leto, se je končal že v samem laboratoriju: pri preizkušnji trdnosti nove gondole je nastala eksplozija, ki je gondolo raztreščila, enega delavca ubila in več drugih ranila.

Med tem so se bili tudi Američani in Rusi opogumili ob Piccardovih uspehih. Američan Seattle je zgradil po Piccar-

ko več sreče so imeli, kakor nam je še vsem v spominu, ruski letalci Prokopjev, Birnbaum in Gudonov. S svojim balonom so dosegli 19.900 m. Še dosti več so dosegli, kakor smo povedali zgoraj, Fedosjenko, Vasenko in Usiskin, a tragično usodo tega poleta smo tudi že omenili.

Pripomnimo naj še, da so registrirni baloni brez posadke dosegli seveda že 35.000 m, nemške granate med svetovno vojno pa celo 38.400 m — a to je že poglavje zase. kv

ALI VERJAMETE V POSMRTHNO ŽIVLJENJE?

Na to vprašanje, ki ga je neka ugledna francoska revija zastavila mnogim velikim možem, so prišli med drugim naslednji odgovori:

Henri Barbusse: Niti naša pamet s svojimi miselnimi sklepi, niti znanost s svojim gradivom dejstev nam ne dajeta najmanjšega dokaza za možnost življenja po naši telesni smrti. Znano mi je, da tisti, ki verjamejo v posmrtno življenje, ne verjamejo v logične sklepe pameti in se sklicujejo v druge spoznavalne možnosti. Morali bi mi najprvo dokazati, da so sklepi pameti absurdni in da ne drže. Šele potem, ko bi mi dali ta dokaz, bi lahko diskutirali o tem problemu.

Chander Bose (znameniti indski rastlinski fiziolog): Živa narava daje mislečemu človeku in raziskovalcu toliko ugank, da je naše življenje vse prekratko, da bi se moglo približati še ogromnejšemu problemu onostranosti. Vsekako ne najdem v naravi nobenega argumenta, ki bi govoril zoper možnost posmrtnega življenja.

Claude Fariere: Konfucij je dejal: Ko spoznam, kaj je življenje, bom skušal doznati, kaj je smrt. — Priključujem se popolnoma stališču kitajskega modrijana.

Keith (biolog): Posmrtno življenje smatram za nedokazljivo, toda verjetno domnevo.

Marconi: Tudi tisti, ki trde, da ne verjamejo v onostranost, upajo na to, da se motijo. Na vsak način je v domnevi posmrtnega življenja pomemben pomirjevalni pripomoček, ki nam pomaga izpolnjevati našo življenjsko nalogo.

Charles Nordmann (astronom): Ne vemo, kaj je življenje — kako naj si ustvarimo zadovoljivo sodbo o življenju po smrti?

Charles Richet: Odgovor »da« je prav tako neumesten kakor odločen »ne«. Fiziolog v meni se upira domnevi zavestnega posmrtnega življenja in se vprašuje, kakšno naj bo to življenje brez možganov. Toda drugi dvomi otrešajo ta dvom. Kako naj si razložimo brez takšne domneve neštevilne nadčutne pojave? Dvoletni odgovor, kakor ga tu dajem, ne more seveda nikogar zadovoljiti. A če dopuščam obe možnosti, mi ostane zavest, da sem se mogel le na pol zmotiti.

Louis de Robert: Življenja po smrti ne more biti: zavestnega individualnega življenja vsekako ne. V naravi je posamezen človek ničla. Če bi bil samo nekaj več nego ničla, bi moralo božanstvo, ki vlada v vesoljnosti, v l. 1914.—1918. prepričati okoli 8 milijonov ljudi.

Paul Souday (esejist in kritik): Daj, te mi dokaz zanj in jaz bom vanj verjel.

PO PAMETI JE TAKA SODBA NAŠA

Nekdo z naše severne meje je naslovil na naše uredništvo nepodpisano dopisnico, na kateri se pritožuje nad zvezkom, ki smo ga posvetili Vuku Stefanoviću Karadžiću, češ, da Vuk s tem na svojem pomenu nič ni izgubil in nič pridobil.

Temu anonimnemu gospodu si dovoljujemo odgovoriti z zadnjim odstavkom članka »Vuk Stefanović Karadžić v »Jutru« od 8. febr. t. l., str. 4., kjer pravi kulturni urednik omenjenega dnevnika: »Ob sedemdesetletnici smrti Vuka Karadžića smo se Slovenci spomnili njegovega dela in zaslug s posebnim zvezkom »Življenja in sveta«, ki nanj opozarjamo tudi v tem hipu, saj podaja zaokroženo sliko njegove osebnosti in njegovega časa. In nikomur ne bo v škodo, če svojo narodno in državno zavest položi na nekoliko temeljitejše poznanje takih pojavov vekovitega pomena.« (Podčrtaj mi s pripomnjo, da se strinjamo s to sodbo.)

30.000 LET STARA LOBANJA

Skupina ameriških in angleških arheologov je pri izkopavanju na znameniti svetopisemski gori Karmelu naletela na dve človeški okostji, ki izvirata iz srednje kamene dobe, t. j. iz dobe pred približno 30.000 leti.

Treba je bilo celo leto najpazljivejšega dela, da so ti okostji spravili iz kamenitega plašča in ju očistili. Ena izmed lobanj je bila razbita na dva dela in jo je bilo še precej lahko sestaviti, od druge pa so našli kakšnih 50 kosov, ki zahtevajo največjega truda, da jih zložijo spet v naravno obliko. Po velikem naporu je bilo to delo sedaj skoraj dokončano.

Najdba je važna zaradi tega, ker predstavlja najstarejše človeške ostanke, ki so jih našli v tem delu zapadne Azije. Znanost bo iz nje razbrala zanimive podatke o človeku srednje kamene dobe na bližnjem Vzhodu.

PTICE PRENAŠAJO CVETNI PRAH

Pri številnih naših domačih rastlinah prenašajo cvetni prah izključno žuželke. Da pa morejo cvetni prah prenašati tudi majhne ptice nam dokazujejo primeri iz tropskih ozemelj. V Afriki so to tako zbrane ptice medeničarke (cineride), v Ameriki kolibriji, ki obiskujejo velike, medonosne cvete. Seveda prihajajo za prenos plovca v pošte vedno le majhne ptice, a takšni so naš kolibriji, kajti najmanjši dosega približno velikost naših čmrljev, največji pa velikost lastovk. Njih jezik ima povsem obliko sesalnega organa, a more obenem loviti tudi žuželke, ki so se splazile v cvetne čaše. V prid jim je tudi veliki kljun, ki meri pri samcu čisto do 10 cm, pri samici pa 8 cm.

Z
 ZDRAVJE
 IN
 RADOST
 V
 SNEGU

ČLOVEK Z ULICE

L. MRZEL

Če se ozrem po pisani družini dobrih in slabih prijateljev, daljnih, bližnjih in najbližjih znancev, ki so se mi nabrali v teku življenja, se pa res ne morem pritoževati, da sem preveč sam. Imam jih, da si na ulici rečemo dober dan, imam jih, da v kavarni in v krčmi sedamo za isto mizo, imam jih, da smo si tako in tako med seboj. Res jih najbrž ne bo na prebitek med njimi, ki bi čez drn in strn življenja šli z menoj in ki bi ostali pri meni še tedaj, ko bi se zgodile z menoj najbolj strašne reči — ali pa bi jih morda storil jaz sam. Toda bog je — tako pravim jaz — vse na svetu premudro uravnal. Res je, da pride malo prijateljev na posameznega človeka, zato pa je zunaj, na cesti, na svetu še celo neskončno morje neznancev, ki so skoraj prav tako tvoji, kakor kdorkoli izmed najbližjih ljudi. Vsak hip vstane iz množice kak obraz in spet zatone, greš z njim morda do prvega ovinka in se spet razstaneš, prezeš ga in ga pozabiš. Toda človek, ki si ga enkrat srečal, ostane vendarle za zmerom vsaj malo tvoj. Človeška duša ni kakor tista dobra, bedna šolska tablica, ki smo nanjo včasih v prvi klopi prvega razreda s kamenčkom zapisavali prva plaha znamenja svoje poti v svet in smo z gobico sproti spet brisali za seboj. V človeški duši ostane za zmerom, kar se enkrat zgodi — in zato nikdar ni mogoče preveč glasno priporočati, naj ljudje pazijo na svoje duše bolj kakor na vse druge reči. Ljudje se srečujemo in razhajamo, pa naj se ljubimo ali mrzimo, naj si podajamo roke ali pa naj drug drugega ubijamo, naj se poznamo ali ne poznamo — naše usode se na tistem zmerom dotikajo med seboj in zmerom si drug drugemu nekaj dajemo ali pa jemljemo. Tudi najbednejši človek na svetu je še zmerom dovolj bogat, da lahko nekaj da — saj je namreč znana stvar, da ni pod soncem večjega bogastva, kakor je, biti človek.

Neko zimo pred leti sem ga prvič opazil na vogalu. Stal je tam raven, visok, v spodobnem, še prav nič obnošenem črnem plašču z rjavim umetniškim klobukom na glavi, s prižgano viržinko v zobeh. Tako je stal sredi večernega vrveža, malomarno z rokami, ki so ti-

čale v usnjenih rokavicah, prekrizanimi na hrbtu kakor nekdo, ki je pravkar prišel od dobro servirane večerje in zda še ne ve, kam bi se del za te-le ure do polnoči. Nikoli ga še nisem videl dotlej — bržkone ga je zima prignala v mesto odkod, kakor se še vrabec rad približa hišam, kadar pade sneg — in nič čudnega ni bilo, da sem se čez ulico mimo grede za hip zazrl vanj. Tudi jaz sem nosil takrat približno tako širokokrajen klobuk kakor on in takšni klobuki so med ljudmi že od nekdaj znamenje neke posebne, družbi ne kdo ve kaj koristne, ne čez mero ugledne, sicer pa še precej priljudne družine: nosijo jih slikarji, pesniki, muzikanti in takšni ljudje, ampak največ slikarji. Ozrl sem se čez ulico, in dasi se do tiste ure še nisva videla svoj živ dan, je on tedaj iznenada snel viržinko iz ust in se mi z lahnim poklonom odkril. Odzdravil sem in sem šel dalje. Po tem čudnem domisleku, pozdravljati na cesti neznane ljudi, in po kretnji, kako je pozdravil, sem v hipu zaslutil, da ta človek najbrž ne bo iz kaste umetnikov, pač pa bo — sem si mislil — najbrž izmed tistih ljudi, ki se radi držijo na periferiji umetniške družbe, ki imajo po navadi kakšnega akademskega slikarja za prijatelja in ki spadajo v eno najbolj klavrnih človeških vrst: to so ljudje, ki gredo z neko vmišljeno resnobo skozi življenje in sam bog ve kako opravljajo svoj poklic, ki pa ne živijo ne v stvarnem svetu ne v svetu duha in nikjer nimajo svojih tal. To je pa že od sile, sem si na tistem dejal, tale moj klobuk bo pa že treba vreči med staro šaro.

Po tistem sva se srečavala na ulicah dan na dan. Dvakrat, trikrat morda me je samo zdaleč pozdravil, prihodnjič je že stopil po trotoarju za menoj in me ujel za besedo. Kam da grem? A v Union da zahajam? Ali Jakopič in Inchiostril še zmerom posedata tam? Kako se jima kaj godi? Ah, z umetnostjo živeti, je dandanes prava umetnost. On da je včasih tu pa tam prodal kakšno stvar, ampak dandanes...

— Ali slikate? sem ga povprašal.

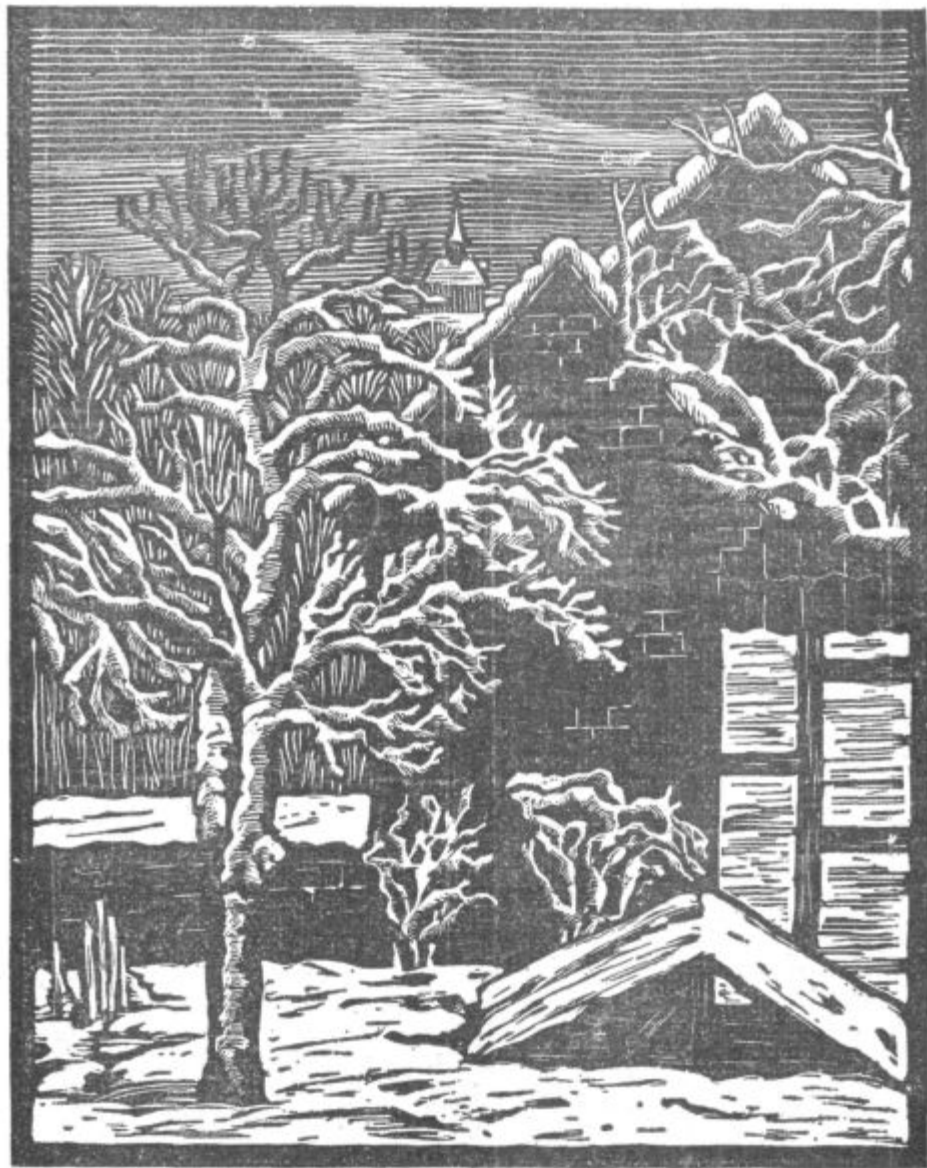
Ne, on da ne slika, ampak za druge je že marsikdaj kaj prodal. Ampak dandanes je pa že takšna viza, da se je ustavilo na vseh koncih in krajih in da

nikjer nič ni. — Ko sva prišla na vogal kavarne in sem že privzdignil klobuk, se je v zadnjem hipu zaupno sklonil k meni in me zaprosil:

— Ali mi ne bi mogli dati tri, štiri dinarje — v Evropi imam domenek z nekom, pa sem, da vam odkrito povem, čisto suh.

Od vsega početka sem vedel, da je to bila tista beseda, ki jo je imel na srcu pač že takrat, ko me je bil prvokrat pozdravil. Segel sem v žep in sem mu dal, kar sem imel, on pa se mi je diskretno

zahvaljeval in opravičeval: kriza je pač. In ko sem mu takrat dal tisto drobiža, sem bil s tem podkupljen za zmerom. To ni bil dar, da bi bil on ž njim odpravljen enkrat za vselej, to je bil samo prvi neznatni obrok — zavezan sem bil na vse večne čase. Srečavala sva se na ulici in sva se pozdravljala kakor dva stara znanca, čeprav si nisva vedela ne imena ne odkod in kam, pogovarjala sva se o umetnosti in o krizi in na koncu sem vsakokrat imel prijetno priliko in dolžnost, da nekaj čisto ma-

lega prispevam za njegovo vzdrževanje.

— Pavlovec je pa v Zagrebu nekaj prodal, kakor sem slišal, je pripovedoval. Ali morda veste — ravno prav, da vas srečam, že včeraj sem vas hotel vprašati — ali morda veste, kdo bi imel takole ciklus slovenskih pokrajin ali kaj podobnega? Za dobrega kupca vem. Eden mojih znancev si je vilo sezidal, navdušen ljubitelj umetnosti, pa bi rad obesil nekaj primerneza v foyer. Ali morda veste za kakšno takšno stvar?

— Ne, sem dejal, pa ne vem.

— Ali vi sami tudi nimate nič takega?

— Ne, sem dejal, nimam.

— Saj vi tudi slikate?

— Ne, hvala.

Da, prav tako je bilo. Niti od daleč me ni poznal, kaj sem in kdo sem, in vendar se mi je sam izvolil za najbližjega izmed vse neznanih ljudi, kar jih polje po ulicah. Prihajal je za menoj in je počasi, brez prizadevanja in brez vneme vstopal vame in polagoma sem se ves razgaljal pred njim. Kdo sem in kaj je z menoj, tega ni vedel, toda vedel je domala vse ure mojega življenja, vedel je moje dobre in moje slabe volje, vedel je, kdaj prihajam iz krčme in kdaj imam rendez-vous. Pa to še nič ni, da mi je gledal v dušo in v življenje — saj za take reči nas nikoli ni sram. Toda kar sem vsemu svetu lahko prikrl, je bilo njemu očito: zrl mi je neposredno v denarnico in me je na ta način kontroliral tam, kjer sem se sicer lahko izmuznil vsakemu pregledu. Stokrat in stokrat se mi je pripetilo, da sva se srečala, ko niti počenega groša nisem premogel — in vsakokrat je razumel moj položaj. Kolegialno, s sočutjem je zamahnil z roko:

— Kriza je pač. Saj se nam vsem skupaj enako godi.

Da, tako sem bil izenačen z njim, kakor z nikomer drugim, bila sva si stara znanca, tovariša, sočruga. In kakor sem jaz sedel v kavarni, je on sedel za mizo in pil črno kavo, listal po nemških ilustracijah, čital inozemske časopise — bil je skratka gost, kakor je bil gost kdorkoli med njimi. Potem sem ga videl, kako je začel pomalem propadati. Sredi zime sem ga zagledal na ulici, kako je hodil okrog brez suknje. Po vsej priliki so mu sneli površnik nekje, ko ni mogel poravnati računa. Takrat sem prvokrat opazil, kako je vnanjost njegovega obstanka nažrti: na hlačah je nosil na zadnji strani veliko zaplato, ki

je bila močno drugačnega blaga kakor njegova obleka. Potem sem ga srečal nekoč, kako se je ob palici vlekel po ulicah, in mi je povedal, da prihaja iz bolnišnice. Takrat je bil že toliko bešen in zavržen, da ni imel več poguma, da bi me še zaprosil za kakšen krajcar. Čez nekaj tednov sem ga srečal vnovič: takrat je šel od daleč mimo mene, bil je še mnogo bolj izgubljen in izsušen kakor zadnjič, namesto širokokrajnega klobuka je nosil na glavi plebejsko čepico, viržinke mu ni bilo več v zobeh. Zdaleč je šel mimo mene, ni se mi javil. Sam pri sebi si je pač mislil, da je preveč izgubljen, da bi se še mogel srečati s kakšnim državljanom. Od daleč je šel mimo mene. Vlekel se je v to staro ljubljansko meglo, in zdelo se mi je, da bo legel na kakšnem dvorišču ali na podstrešju in bo umrl.

Po tistem ga nisem videl več. Šel je, da zapusti v tem klavrnem času spomenik človeka, kakršnega še ni iznašel moderni svet: spomenik človeka, ki je padel za berača, pa je še vendar ostal gospod.

E. Ackermann: GAMSI

DIVJI PARADIŽ

MARGITA MATCHES

N A D A L J E V A N J E

V Rabaul smo prispeli v petek. V ponedeljek sem imela že na ponudbo službo, ki sem jo tudi sprejela ter takoj nastopila svoje mesto z mesečno nagrado 125 dolarjev. Tolči bi morala po pisalnem stroju in se udeleževati kot običajna uradniška sila v poslovnici neke velike rabaulske tvrdke, ki je kupčevala s kopro. Ponudba se mi je zdela zelo laskava že zaradi vpogleda, ki bi ga dobila v tamošnje življenje.

Prihajali in odhajali so parniki in male jadrnice od otokov med Novo Britanijo in polumorjem, čijih lastniki in kapitani so se ustavljali poslovno v naši pisarni, da poročajo o kupčijah ali pa da se malo izklepečejo. Mnogi so mi postali prijatelji. Poslušala sem njih povesti in opise ter razmišljala, katere kraje bom obiskala, ko zapustim Rabaul.

Kupčija v južnem Pacifiku

Rabaul je pravi muzej najbolj slučajnostnega načina poslovanja, ki lahko obstoja. Izvzemši državne uradnike je menda dosegel rekord nameščenec, ki je vzdržal pri svoji pisalni mizi šest mesecev. Plače niso dovolj velike, da bi privabile dobre sile, zato leži kupčija v rokah slučajnih in neprestano menjajočih se ljudi, ki so prišli v Rabaul le prehodno, ker so namenjeni večinoma proti zlatim poljem. Na ta način zaidejo vse trgovske knjige v brezupno zmešnjavo, ki se je slučajni uradnik reši s tem, da pobegne s svojega mesta in prepusti svojemu nasledniku, naj napenja svoje možgane, kakor ve in zna. Seveda gre potem vse narobe. Maskee! Človek gre v prvo beznico za ogel in utopi svoje misli v žganju. Za sluge smo imeli zabavne male opice (na pol dorasle domačine), bilo jih kakih šest. Njihova glavna naloga je bila, da so pobirali za nami, kar smo zmetali na tla, tekali uslužno sem in tja s pismi, ki jih je bilo treba podpisati ter nam donašali ledeno vodo, kadar smo poklicali »opica«. Ob deževnih popoldnevih je vseh šest čepelo na

klopi pred uradom, in smrčalo s široko odprtimi ustmi, da se je kar hiša tresla. S svojimi volnatimi glavami so nudili zelo zabaven prizor. Spali so kot klade. Klic »opica« jih ni mogel zbuditi iz globokega sna. Predramili so se šele, če jim je kdo zagnal pivnik ali kepo papirja, kar se je seveda zgodilo brez hudobnega namena.

Vračala sem se v kitajsko mesto po vsakdanjem osemurnem delu vedno živahno razpoložena. Zakaj čakal me je vsak dan Niki. Niki je bil pustolovec, človek brez stalnega bivališča, čudna zmes neodgovornosti in moči, intelektualca, ki je v svoji duši nosil ogenj nekega starega in tujega boga.

Tudi on si je izbral kitajsko mesto za svoje bivališče. Bilo je sicer umazan, hrupen in nemiren ter v marsičem nevaren kraj. Toda kljub temu sem rada gledala z balkona, ko je legal na mesto kratki mrak. Tedaj se kitajsko mesto za hip umiri in poskrije za vrata k večernemu rižu, tudi hreščeči gramofoni prenehajo za hip. Raz griče naokrog pa zamolklo doni enakomeren ritem bobnov domačinov. Ropotanje bobnov, ki služi tod za neke vrste primitiven brezžičen brzojav, postaja s časom del vsakdanjega življenja. Mali beli zavoji signalnega dima po bregih izginjajo in na njih mestu se prikaže rdeči žar, kot krvave oči, uprte neprestano na peščico belih osvojevalcev. Z blagodejno nočjo vstane tudi na morju lahek vetrič, ki prežene vročino in vrne človeku življenjsko silo. Noč v Rabaulu je prijetna.

Privlačnost tega čudovitega, ne vedno prav krepostnega Rabaula, povečuje še podzavestna razburljivost, ki jo povzroča magična beseda zlato. Kajti tam nekje v notranjosti Nove Gvineje daleč za gorami za Salamao ob Edie Creeku in v dolini Bulolo so našli zlato. Gore ljubosumno skrivajo svojo tajnost, toda narava ni tako trdosrčna, ker je zlato položila v izdatnih količinah v mehke naplavine med čvrsto skalo. In tod si ljudje ubijajo duše, življenje in mladost v lovu za njim.

Nekaterim se je nasmejala sreča in pridobili so si velika premoženja. Marsikak iskalec zlata je prisilil zemljo ob reki, da mu je plačala trud in znoj. Toda mnogo več je bilo onih, ki so se vrnili ubiti in razočarani.

Moški vseh družabnih plasti in vseh stopenj izobrazbe so hiteli trumoma peš in z vozili do Salamaue. Največ se jih

Stari Craig razmišlja...

je pri tem posluževalo malega parnika »John Douglas«, ki je izginil v zadnjem monsunu. Neverjetne težave preže na iskalca zlata ob Edie Creeku. v Salamaui in v dolini Bulolo. Divja neprodirna džungla, neprestani nalivi, do kolen segajoče blato, sovražni domačini, pred vsem pa divjaštvo belega človeka samega, kjer si je vsak sam sebi zakon, soseda pa naj vzame hudič.

Največji problem tvori izkopavanje dragocene kovine in pa vprašanje, kako bi se spravila na varno do kraja, kjer ima tržno vrednost. Naravnost nemogoče se zdi pripeljati potrebne stroje med škrlataste stene gorovja. Toda človek zmaga, sicer počasi, toda gotovo. Zlasti mu pomaga letalo. Danes se mož, ki išče srečo, lahko vsede, seveda če plača, v udobno letalo, ki leta dvakrat na teden od Rabaula do Salamaue, in v kratki urici je na mestu, do koder bi sicer hodil mučno pot celih šest dni. Ta kratka zračna pot do novogvinejskih zlatih polj je ena prvih zračnih poti na svetu, ki se vzdržujejo brez državne podpore. Nekaj časa je vodil letalo na tej progi Ray Parer, znameniti mladi avstralski pilot, ki si je pridobil svetovno slavo, ko je l. 1920. podvzel s svojim tovarišem McIntoshem prvi preko-pacifiški let z letalom »Južni križ«. Tukaj na Novi Gvineji je Ray Parer pravi narodni junak in njegovi rojaki ne bodo pozabili njegovega podviga, ko Evropa

že davno ne bo več vedela za njegovo ime.

Noben čudež ni, če se lovci za zlatom po mesecih ritja pod zemljo zažele spet Rabaula, da se tam očistijo blata in praznujejo uspeh ali pa zapijejo smolo. Seveda je v Rabaulu ob takih prilikah vse pokonci. Naroča se šampanjec v zabojih in steklenice se odpirajo, ko že nihče ne more več piti.

Rabaulski tipi

V Rabaulu ima vsak beli človek svojo zgodovino, ki je običajno zgodba neuspeha in obupa v kakem drugem delu sveta. Kretajoč se med temi ljudmi in pronicačoč pod površino njihove osebnosti ter zgodovine sem jih začela gledati celo z mnogo večjim zanimanjem kot domačine primitivnega sveta, ki me je obdajal.

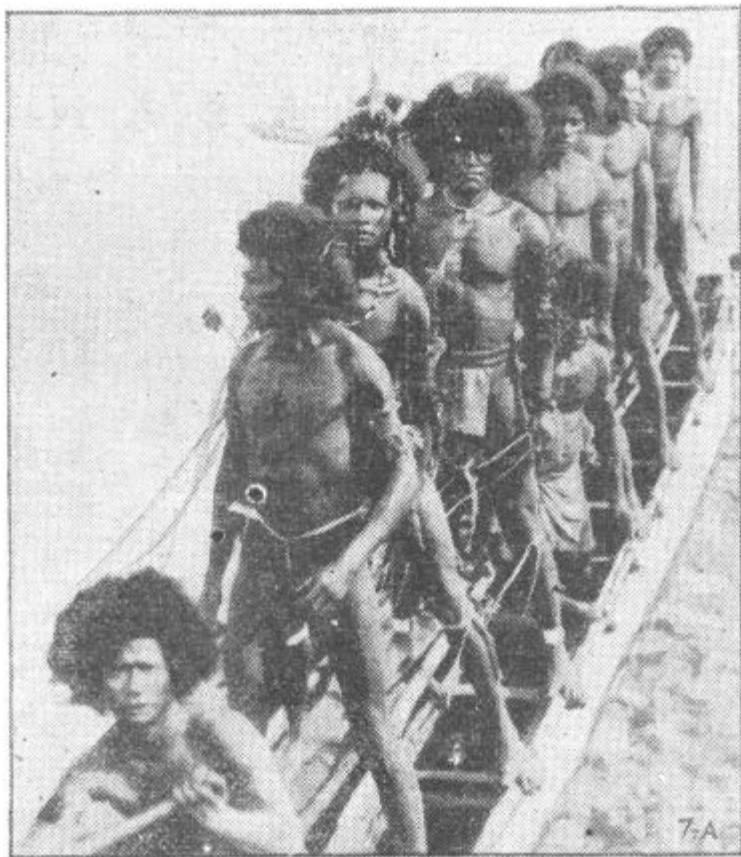
V Ah Cheejevem hotelu sem odkrila pred vsem starega Craiga. Vsaj to je ime, pod katerim so ga vsi poznali. Vsak mesec je dobival od nekod podporo, da je živel proč od svoje družine. Danes je Craig star možakar in Nova Gvineja je zahtevala od njega svoje plačilo. Kje so časi, ko je bil še uspešen trgovec ter si prislužil polno denarja s kupčevanjem biserne matice in kokosovimi orehi! Toda pil je preveč in s tem izgubil vztrajnost ki jo je treba imeti za uspeh v svetu. Vsakega prvega v mesecu dobi nakazilo od nekod na jugu. Petega je pa že vse zapil, tako da mu ni ostalo več niti pare. Napije se takoj, ostane pijan in igra v kitajskem mestu dokler ne zapravi vse svoje mesečne podpore. Vedno je brez stanovanja in predstavlja tip pravega potepuha. Nekaj časa je spal kar pri Ah Cheeju v stolu na verandi.

Nekega jutra sem prišla pravkar s sobe v zajtrkovalnico. Nikogar še ni bilo tam. Čez nekaj trenutkov vstopi Craig nerodno vrteč v rokah klobuk. Obstal je med vrati, kot bi si ne upal naprej. Ko je videl, da ni v sobi razen mene nikogar, je vstopil in se spustil v stol za drugo dolgo mizo, kot otrok, ki noče da bi ga kdo videl. Domači sluga mi je prinesel kavo in sadje. Ko je zagledal starega potepuha, ga je začel izganjati. Težko in opotekajoče se je stari Craig dvignil s stola ter gledal brez cilja okrog sebe, medtem ko so mu prsti neravno bobnali po obrabljenem in umazanem klobuku in ga je domačin rinil skozi vrata. Ker sem vedela, da ni Ah Chee še nikdar odslovil človeka, ki ga

je prosil, naj mu da jesti, se nisem vmešala v zadevo. Videla sem pa na lastne oči, kaj južno Tiho morje često naredi iz belega človeka.

V tej množici je bil tudi človek, ki je bil često v Ah Cheejevi točilnici in čigar vnanost je bila od vseh najneobičajnejša. Ime mu je bilo Peyton. Bil je močan

zapletle otoške vraže. Če uspe belemu človeku vpliv na domačina s pomočjo njegove vere v nadnaravnost, si je s tem pridobil močan vpliv nad vražarskega domačina. Vsi lastniki in ravnatelji plantaž vedo to, zato neredko uporabljajo čarovnije, trebušno govorjenje in zaklinjanje v svojih podjetjih. Kdor po-

Tipična skupina bojevnikov iz plemena glavorezov z rdeče barvanimi lasmi v strašilo sovražnikom

Avstralec, debel, da je od njega kar v zavojih visela mast, ker je mož pil preveč piva in se premalo gibal. V enem očesu je imel čvrsto uklenjen monokel, od katerega je bingljajl črn trak, drugo oko pa je bilo stekleno. Njegovo nekdanje lepo lice je bilo prevlečeno z neko tvarino, ker so ga strašne rane v vojni strahovito izpačile. Čelo je imel neobičajno visoko, ker je imel umetno srebrno črepinjo.

Peyton je obdeloval plantažo nekje ob severni obali. Bil je junak zgodbe steklenega očesa, v katero so ga nehote

tegne iz svojih ust umetno zobovje, bo navdal divjake z neizmernim strahom in spoštovanjem, kajti taka vsemogočnost postavi lastnika zobovja na isto višino z bogovi.

Enooki Peyton je imel naraven dar, da je lenaril dolge ure na svoji verandi s steklenico piva in pa z mladim domačinom, ki mu je s pahljačo preganjal nadležne muhe. Vedel pa je tudi, da bodo delavci na polju lenuharili, čim bodo opazili, da jih nihče ne opazuje. Nekega dne pa mu je prišlo na misel, da bi mu pri tem oko lahko sijajno pomagalo. Za-

to je naslednjega dne zbral svoje delavce, ko so se ob sončnem vzhodu podajali na delo, izvlekel svoje stekleno oko, ga postavil v skrinjico, ki jo je obesil tako, da je gledala preko vse plantaže in jim modroval nekako takole: »Vidite sedaj dobro, da je to oko moje. Jaz imam za sebe dovolj eno oko. Takole: Če bom zadremal, vas bo to oko vedno videlo.

Za vsakega pa, ki mi pove, da lenari, joj mu. Sedaj pa naprej.«

Stvar je sijajno uspela. Mož je lahko sladko spal, fantje so pa delali. Toda čez teden se mu je zazdelo, da posel ne napreduje več tako dobro. Šel je pogledat na polje in videl je, da mu je nekdo pokril oko s prazno konzervno škatlo.

D A L J E

LEPO OBNAŠANJE

Hišna gospa vedno vstane, kadar pozdravi gosta. Ponudi mu roko in ga nagovori s prijaznimi besedami.

Tudi pri odhodu gosta mu ponudi roko ter mu reče: »Zelo me je veselilo, da ste prišli« ali kaj podobnega.

PIETER BREUGHEL

(Glej tudi naslovno sliko)

V dunajski galeriji slik vise velike slike Pietra Breughela, ki je upodobil

srednega odnosa med kmetom in potekom letnih časov, kajti Pieter Breughel je bil

ZIMSKA POKRAJINA

PIETER BREUGHEL (1525—1569)

leane case z vso intenzivnostjo svoje umetnosti. Doživete in naslikane so iz nepo-

kmečki sin.

Za njegovega časa niso bila sredstva, ki

jih je izumil človek proti nevšečnosti letnih časov, tako številna in razširjena, kakor danes. Še po mestih so učinkovali letni časi z elementarnejšo silo, čeprav so se čutili meščani nasproti kmetom naprednejše. O tem pričajo neštete slike holandskih malih mojstrov, ki so upodabljali kmete kot prepirljivce, pijance in veseljačke, kojih kretnje so tako težke, da se nam zde komične. Ako pogledamo na avtoportrete teh slikarjev, vidimo skrajno elegantne in po modi oblečene gospode, ki jim je bil izlet na deželo nekaj samo po sebi umevnega, vendar pa je morala pomeniti dežela zanje popolnoma tuj svet.

V nastopu slikarja Pietra Breughela pa je spoznal že njegov prvi biograf Karel van Mander njegov poseben pomen: »Narava je našla svojega moža, ko je obdarila v Brabantu, nepoznani vasi, Pietra Breughela z umetnostjo slikarja.« V mestu se je naučil svojega posla ter istočasno do-

umel posebno perspektivo, v kateri se odkriva meščanu kmečki svet.

Pod vedno enakim italijanskim nebom so se mu odprle oči tudi za veličastni ritem severnih pokrajin. S predstavo zime se je spojilo v njem doživetje Alp, ki jih je bil preromal in upodobil v mnogih risbah. »Vračajoči se lovci,« kakor imenujejo na Dunaju zimsko aliko, vidijo pred seboj široko dolino, ki jo obrobja s snegom pokrito gorovje. Spodaj v dolini stoje kočice, na zamrznjenem ribniku pa se igrajo otroci. Narava počiva pod snežno odejo, ki je na jugu ne pozna. Zadnje življenje — živali v gozdu — so lovci pobili in se vračajo domov.

Potek leta — ki ga deželan skoro ne opazi, ker je zmerom v dotiki z naravo — v njegovih velikih trenutkih, to je čudež Breughelovih slik. Vsak, ki jih zna opazovati, vidi v njih spreminjajoče se bogastvo življenja. —p

AKO ŠE NE VEŠ ZA MISLEČE GLAVE

KRI POVZROČA.

da nam v želodcu kruli, in ne le enostavno dejstvo, da je želodec prazen. To je dokazal ruski učenjak Čukičev v Moskvi s svojeverstnimi poskusi. Če je lačni živali vbrizgnil kri site živali, je lačno trenutno minila lakota. Iz tega učenjak sklepa, da krožijo v krvi posebne snovi, ki povzročajo, da se želodec krči, in ustvarjajo s tem občutek lakote.

NAGRADA ZA ROMAN

Odbor 16 glednih pisateljev je podelil nagrado 20.000 frankov, ki jo plačuje veliki pariški dnevnik »Temps«, za najboljši predložen roman, Paulu Jolidonu za delo »Alzačan s cesarjevimi pomorskimi razbojniki« (Un Alsacien avec les corsaires du Kaiser). Jolidon, doma iz gorenjega Porenja, je med vojno služil v nemški mornarici in se udeleževal nevarnih »gusarskih« pohodov. Ko so ga Angleži ujeli in je 1919 zopet postal Francoz, je stopil v carinsko upravo v Posarju (la Sarre). Njegova knjiga je točen, resničen in prav ganljiv dokaz vojnega četovanja in okrutnega položaja Alzačanov, uvrščenih med vojno v sovražno vojsko. D.

HISA V 11 URAH

East St. Louis je to doživel: stavbenik W. C. Carl je zgradil — zaradi stave — stanovanjsko hišo v 11 urah. Ob 7ih zjutraj je bilo stavbišče še plevelna ledina. V 2 urah je bila podstava izkopana in vkлада vložena. Nato so se tesarji lotili posla. Opoldne so pričeli krovci, a v notranjosti so napravniki (inštalaterji) mrzlično vršili svoje delo. Naposled je prišel pleskar. Točno ob šestih je bila hišica dodelana. Pridrpal je voz s pohištvom in ob 7ih so se povabljeni prijatelji in sorodniki že gostili na posvetitveni prireditvi.

št. 85

Stiska v smučarski koči

V smučarski koči je bilo gostom na razpolago 10 postelj. Pa pride 11 smučarjev, ki so vsi hoteli prenočiti in je vsak zahteval svojo posteljo. Ko se le niso mogli sporazumeti, jim je najprebrisanjši stavil naslednji predlog: V prvo posteljo spravim samo začasno dva gosta, tretji gost se vleže v drugo posteljo, četrti v tretjo, peti v četrto, šesti v peto, sedmi v šesto, osmi v sedmo, deveti v osmo, deseti v deveto in slednji vzamem enega izmed obeh gostov iz prve postelje in mu kot enajstemu ponudim preostalo deseto posteljo. Na ta način bo ležal vsak v svoji postelji.

Ali je prav kombiniral?

Rešitev k št. 82

(Kapitanov trik)

Pri žrebanju, kateri mornar pojde v rešilni čoln, je kapitan razpostavil moštvo v krog po naslednjem vrstnem redu: 4 črnec, 5 belcev, 2 črnca, 1 belec, 3 črnici, 1 belec, 1 črnec, 2 belca, 2 črnca, 3 belci, 1 črnec, 2 belca, 2 črnca, 1 belec. Na ta način je kapitan dosegel, da je bil vsak deveti mornar belec, ki se je lahko rešil.

Rešitev k št. 81

(Geometrični lik v eni potezi)

Ako označimo vrh zgornjega trikotnika z 1, vrh spodnjega trikotnika z 2, zgornja ogla kvadrata s 3 in 4, spodnja ogla pa s 5 in 6, potem je treba vleči črte v naslednjem vrstnem redu: 1, 3, 4, 5, 6, 2, 1, 4, 6, 3, 5, 2.

Rešitev k št. 84

(Zemljepisno vprašanje)

Z ravnikom vred ima zemeljska krogla 179 vzporednikov.

IGRA DAMSKIH KMETOV

Naslednjo zanimivo partijo sta igrala na danskem narodnem turnirju velemejster Niemcovič in mladi Danec Enevoldsen, ki je zbudil s svojo zmago nad šahistom prvega reda splošno pozornost:

Beli: Enevoldsen	Črni: Niemcovič
1. d2—d4	Sg8—f6
2. Sg1—f3	e7—e6
3. e2—e3	c7—c5
4. Lf1—d3	Sb8—c6
5. c2—c3	Lf8—e7
6. 0—0	b7—b6

Proti Collejevu sistemu, s katerim nastavi beli partijo, je tu pač bolj priporočljivo d7—d5

7. a2—a3

Zaradi tega, da se po e3—e4, c5:d4, e3:d4 prepreči nadležna poteza Sc6—b4.

7. . . . 0—0
8. e3—e4 d7—d5

Sedaj je ta poteza prepozna. Črni preide s tem v varianto francoske igre, kjer je razvoj tekačev na b7 najmanj primeren. Polje b6 bi moralo pripadati kraljici.

9. e4—e5 Sf6—d7
10. Dd1—e2 Tf8—e8
11. Lc1—f4 a7—a5
12. Sb1—d2 c5—c4

Črni je pod vidnim pritiskom. Zaman se trudi, da bi armado, ki se počasi toda sigurno pripravlja na naskok na kraljevo fronto, potisnil na damsko krilo.

13. Ld3—c2 b6—b5
14. Sd2—e4! Sd7—f8

Slabo bi bilo d5:e4 zaradi 15. D:e4 z dvojno grožnjo Dh7 mat in D:c6

15. Se4—g3 Lc8—d7
16. h2—h3

Po premišljenem načrtu in spretno razvršča beli svojo konjenico v napad.

16. . . . Ta8—a7
17. Sf3—h2 b5—b4
18. a3:b4 a5:b4
19. Tal:a7 Sc6:a7
20. Tf1—a1

Prehiti na a5 stremečo črno kraljico

20. . . . Sa7—b5
21. Lf4—d2 Dd8—b6

Najbrže Niemcovič prihajajočo žrtev ni videl, sicer bi takoj igral b4:c3 22. bc:Sa3

22. Sh2—g4 b4:c3
23. b2:c3 Sb5—a3
24. Tal:a3!!

Enevoldsen žrtvuje kvaliteto, da obdrži za atako vse lahke figure. Od sedaj naprej sledi vrsta krasnih, drznih in dobro premišljenih potez.

24. . . . Le7:a3
25. Sg3—h5!

Sedaj grozi 26. Lh6!, g7:h6, 27. S:h6+, Kh8, 28. Sf7+, Kh8 29. Dg4+ ali 29. Sh6+! Kh8, 30. Df3 z dvojno grožnjo 31. Df6 mat in 31. Df7

25. . . . Sf8—g6
26. Sg4—f6+ Kg8—h8
27. Sh5:g7! Te8—g8
28. Sf6:h7!!

Udarec za udarcem. Ako vzame kralj na h7, sledi Dh5+ z matom in po T:g7 pride 29. Sf6, Th7 30. S:h7, K:h7 31. Dh5+, Kg7 32. Dh6+, Kg8 33. L:g6, f7:g6, 34. D:g6+, Kf8 in beli matira v šestih potezah.

28. . . . Kh8:g7
29. De2—h5 f7—f5

Črni nima nič drugega proti grožnji Dh6+ poleg Sf6 mat.

30. e5:f6+ Kg7—f7
31. Sh7—g5+ Kf7:f6
32. Dh5—f3+ Kf6—e7
33. Df3—f7+ Ke7—d8

Ako 33. . . . Kd6, potem pride 34. D:g8, Se7 35. Sf7+, Kc6 36. Da8+ ali 35. . . . Kc7 36. Dd8+, Kc6 in beli dobi z Da8+ ali Se5+.

34. Df7:g8+ Sg6—f8
35. Sg5—h7 Db6—b2
36. Sh7:f8 Db2:c2
37. Sf8:e6+ Kd8—e7
38. Ld2—g5+ Ke7—d6
39. Dd8—f8+! Kd6—c6
40. Df8:a3

Črni je kapituliral. Po L:e6 dobi beli z 41. Dc5+, Kb7 42. De7+ tekača. (Od petrograjskega velikega turnirja 1. 1909, ko je Dus-Chotimirski premagal nosilca prvih dveh nagrad Dr. Laskerja in Rubinsteina, gotovo ne more nikdo pokazati tako sijajne zmage nad prvorazrednim mojstrom.

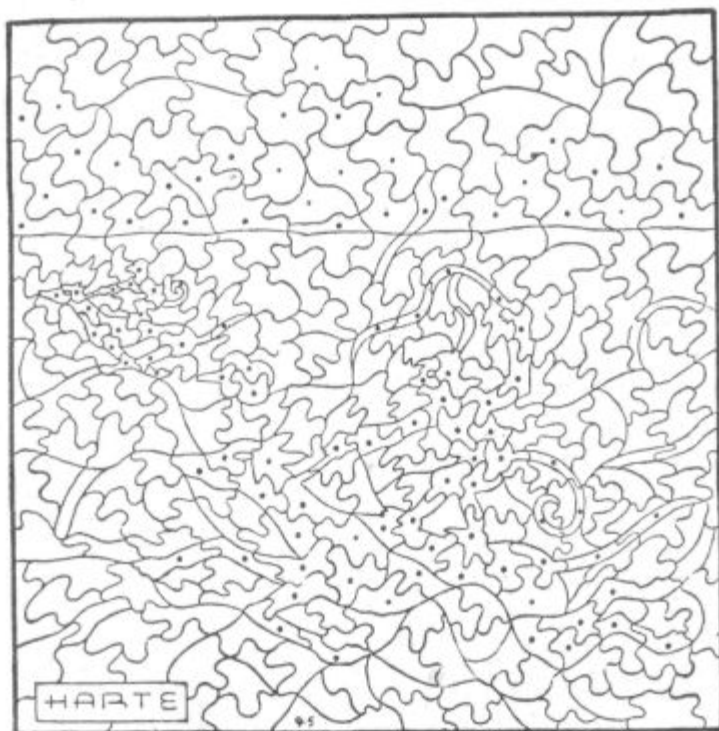
Rešitev problema 56

1. Tf4—h4!, c6—c5 (a) 2. g3—g4! 1. . . . c6:d5 (b) 2. Tg6—g4 1. . . . c6:b5 (c) 2. Dh5—g4.

STERILIZIRANI SADNI SOKOV*

V neki reviji za kemijo poroča D. C. Carpenter o škodljivih spremembah, ki jih utegnejo utrpeli sadni sokovi, če se spravljajo v nebarvanih steklenih posodah. Barva jabolčnega soka se n. pr. pod vplivom rdečih svetlobnih žarkov še bolj potemni, dočim jo modri, vijoličasti in ultravijoličasti žarki obelijo. Rdeči žarki izboljšajo aromo in okus, dočim modri žarki na oboje zelo neugodno vplivajo. Po mnenju Carpenterja bi bilo najbolje za pripravljanje pijač namenjene sadne sokove spravljati v posodah iz zelenega stekla ali pa v navadnih steklenicah iz belega stekla, ki se pa morajo oviti z zelenim celofanom, ki prav tako izloči škodljive barvne žarke svetlobnega spektra.

R I S A R S K A U G A N K A

NENAVADEN DIRKAC

Ni vam treba rezati očrtanih delcev. Vzemite svinčnik in zamažite prostorčke označene s pikami. Ko ste izčrtali vse prostorčke, dobite sliko. Poskušajte in če vam je uspelo, uganite, kaj ste narisali. Rešitev dobite prihodnjič z novo risarsko uganko.

REŠITEV RISARSKE UGANKE V ZADNJI ŠTEVILKI:

»ZDAJ GRES PA Z MENOJ!«

A N E K D O T E

Oboje — prav in v redu

Maršal Wrangel (1784—1877), pruski vojskovodja, je nekoč pregledoval svojo vojsko, v kateri je imel tudi mnogo Poljakov. Ker je bilo že precej znano, kaj maršal vprašuje, in Poljaki niso znali nemščine, so častniki in podčastniki kar naučili vojake, kako naj odgovarjajo, in sicer:

Na vprašanje, koliko ste stari, naj odgovorijo: 20 let!

Na vprašanje, kako dolgo služite, 2 leti in

na vprašanje, ali dobivate kruh in plačo v redu, oboje prav in v redu, vselej s pristavkom »gospod general«.

Wrangel je prišel kot običajno, spraševal pa je to pot v drugačnem redu.

— Kako dolgo služiš? — 20 let. — Kako to? Koliko si pa star? — 2 leti. — Bedak, ali si ti ali jaz? — Oboje — prav in v redu, se je odrezal krepki sin poljske matere.